

INTERESSANTE WAARNEMINGEN VAN BOOR- EN PRACHTVLIEGEN IN NEDERLAND (DIPTERA: TEPHRITIDAE, ULIDIIDAE)

John T. Smit & Dick Belgers

Van de verspreiding van boor- en prachtvliegen in Nederland is nog maar weinig bekend. In dit artikel worden waarnemingen van 17 soorten boorvliegen en drie soorten prachtvliegen behandeld. Het gaat hierbij of om zeldzame soorten of om waarnemingen die een aanzienlijke uitbreiding van het areaal betreffen. Daarnaast wordt een nieuw overzicht gegeven van alle soorten prachtvliegen in Nederland met een verwijzing naar determinatieliteratuur.

INLEIDING

Boorvliegen (Tephritidae) en prachtvliegen (Ulidiidae) zijn relatief kleine vliegjes, die vaak fraai getekende vleugels hebben. Met het verschijnen van de determinatiesleutel voor de Nederlandse boorvliegen (Smit 2010a) zijn beide families te onderscheiden van de grote hoeveelheid overige kleine vliegjes met vleugeltekening. Alle Nederlandse soorten boorvliegen zijn met deze tabel op naam te brengen. Voor de prachtvliegen is er momenteel geen determinatiewerk dat alle Nederlandse soorten behandelt en zullen naast de beschikbare tabellen (Clements 1990, Greve 1998, Kabos & Van Aarten 1984) ook de losse publicaties geraadpleegd moeten worden waarin soorten nieuw voor Nederland gemeld worden. Tabel 1 geeft een vernieuwd taxonomisch overzicht van alle uit Nederland bekende soorten prachtvliegen met een verwijzing naar determinatieliteratuur.

Voor beide families geldt dat we een redelijk beeld hebben van de soorten die in Nederland voorkomen (Beuk 2002, Smit 2010a, tabel 1), maar er zijn, met name voor de prachtvliegen, nog enkele nieuwe soorten te verwachten.

Van de verspreiding van de verschillende soorten in Nederland weten we nog bijzonder weinig. Zo werd van de aspergeboorvlieg *Plioreoceptia poeciloptera* (Schrank, 1776) (fig. 10) verondersteld:

‘In Nederland zeer effectief bestreden en vermoedelijk vrijwel geheel verdwenen’ (Smit 2010a). Niets bleek minder waar toen de soort in 2011 op maar liefst drie plekken opdook. Dit illustreert dat we zelfs over het voorkomen van economisch belangrijke soorten als de aspergeboorvlieg nog maar weinig weten, laat staan van de overige soorten.

In de aanloop naar een atlas van de boorvliegen van Nederland zijn de collecties van het ZMA en Naturalis opgenomen, beide tegenwoordig ondergebracht in NCB Naturalis. Dit bestand bevat momenteel ruim 13.000 records. Voor de prachtvliegen is een bestand met verspreidingsgegevens in opbouw, met vooralsnog alleen data uit museumcollecties van het genus *Melieria* Robineau-Desvoidy, 1830.

In dit artikel wordt een overzicht gegeven van enkele interessante waarnemingen van boor- en prachtvliegen in Nederland. Een deel is afkomstig van waarneming.nl, waarvan de waarnemingen met een foto overgenomen zijn. In onderstaand overzicht worden de soorten in alfabetische volgorde gegeven per familie. Van alle behandelde soorten zijn verspreidingskaarten opgenomen in de figuren 21-40 en alle nieuwe waarnemingen zijn opgenomen in tabel 2.

Naast de hieronder vermelde soorten is er ook nog een nieuwe prachtvliegsoort voor Nederland

Tabel 1. Naamlijst van de prachtvliegen (Ulidiidae) van Nederland met referenties naar determinatieliteratuur.
 Table 1. Checklist of the picture-winged flies of the Netherlands, with references to the identification literature.

	Referentie determinatie
Familie Ulidiidae	
= Otitidae	
Subfamilie Ulidiinae	
Tribus Sciopterini	
Genus <i>Scioptera</i> Kirby, 1817	
= <i>Myodina</i> Robineau-Desvoidy, 1830	
<i>S. vibrans</i> (Linnaeus, 1758)	Kabos & Van Aartsen (1984)
Tribus Ulidiini	
Genus <i>Physiphora</i> Fallén, 1810	
= <i>Chrysomyza</i> Fallén, 1817	
<i>P. alceae</i> (Preyssler, 1870)	Clements (1990)
= <i>demandata</i> (Fabricius, 1798)	
Subfamilie Otitinae	
Tribus Cephalini	
Genus <i>Cephalia</i> Meigen, 1826	
= <i>Myrmecomyia</i> Robineau-Desvoidy, 1830	
<i>C. rufipes</i> Meigen, 1826	Kabos & Van Aartsen (1984)
= <i>nigripes</i> Meigen, 1826	
Tribus Myennidiini	
Genus <i>Callopiromyia</i> Hendel, 1907	
<i>C. annulipes</i> (Macquart, 1855)	Smit & Hamers (2011)
Genus <i>Myennis</i> Robineau-Desvoidy, 1830	
<i>M. octopunctata</i> (Coquebert, 1798)	Kabos & Van Aartsen (1984)
= <i>fasciata</i> (Fabricius, 1805)	
Tribus Otitini	
Genus <i>Ceroxys</i> Macquart, 1835	
= <i>Meckelia</i> Robineau-Desvoidy, 1830	
<i>C. urticae</i> (Linnaeus, 1758)	Kabos & Van Aartsen (1984)
Genus <i>Herina</i> Robineau-Desvoidy, 1830	Kabos & Van Aartsen (1984), Clements & Merz (1998)
= <i>Tephronota</i> Loew, 1868	
<i>H. frondescens</i> (Linnaeus, 1758)	
<i>H. nigrina</i> (Meigen, 1826)	
= <i>germinationis</i> (Rossi, 1790)	
<i>H. palustris</i> (Meigen, 1826)	
Genus <i>Melieria</i> Robineau-Desvoidy, 1830	Kabos & Van Aartsen (1984), Smit (2010b)
<i>M. cana</i> (Loew, 1858)	
<i>M. crassipennis</i> (Fabricius, 1794)	
<i>M. omissa</i> (Meigen, 1826)	
<i>M. picta</i> (Meigen, 1826)	
Genus <i>Otites</i> Latreille, 1804	Smit & Renema (2006)
= <i>Heramyia</i> Robineau-Desvoidy, 1830	
= <i>Systata</i> Loew, 1860	
= <i>Ptilonota</i> Loew, 1860	
<i>O. formosa</i> (Panzer, 1798)	
<i>O. guttata</i> (Meigen, 1830)	
Genus <i>Tetanops</i> Fallén, 1820	Smit (2005a)
<i>T. myopina</i> Fallén, 1820	
<i>T. sintenisi</i> Becker, 1909	

Figuur 1. *Acanthiophilus helianthi*, mannetje, Wageningen, Blauwe Kamer. Foto Dick Belgers.

Figure 1. *Acanthiophilus helianthi*, male, Wageningen, Blauwe Kamer. Photo Dick Belgers.

Figuur 2. *Campiglossa producta*, vrouwtje, Wageningen, Blauwe Kamer. Foto Dick Belgers.

Figure 2. *Campiglossa producta*, female, Wageningen, Blauwe Kamer. Photo Dick Belgers.

waargenomen: *Callopietromyia annulipes* (Macquart, 1855). Deze melding wordt apart in dit nummer van Nederlandse Faunistische Mededelingen besproken (Smit & Hamers 2011).

SOORTBESPREKINGEN

Tephritidae - boorvliegen

Acanthiophilus helianthi (Rossi, 1790)

Deze soort bereikt zijn noordwestelijke grens in ons land. Het is een zeer polyfage soort die in Zuid-Europa zeer algemeen is. In Nederland is *A. helianthi* vooral in Zeeland en tegenwoordig

ook met regelmaat in Zuid-Limburg waargenomen, daarbuiten zijn slechts enkele waarnemingen bekend. Tijdens het bewerken van het collectiemateriaal werd een exemplaar gevonden van Rottumeroog uit 1969. Recent is de soort buiten Limburg waargenomen in de Blauwe Kamer in Wageningen (fig. 1), Rotterdam en Westervoort.

Campiglossa producta (Loew, 1844)

Een Zuid-Europese soort die de grens van zijn areaal bereikt in Nederland en hier maar weinig wordt waargenomen. De meeste waarnemingen stammen uit Zuid-Nederland, vooral Zeeland en Limburg, hoewel de soort vroeger ook in Midden-Nederland is waargenomen. Recent zijn buiten Limburg slechts drie waarnemingen bekend, uit de Blauwe Kamer bij Wageningen (fig. 2), Ossendrecht en Yerseke.

Chetostoma curvinerve Rondani, 1856

Deze fraaie soort (fig. 3) is pas in 2000 voor het eerst in Nederland waargenomen (Van Aartsen 2001) en wordt de laatste jaren meer waargenomen, zowel in binnen als buitenland. In 2005 zijn de tot dan bekende gegevens samengevat (Smit 2005b). Sindsdien zijn er nog vier waarnemingen gedaan, allen in de periode 23 maart tot en met 20 april 2011. De waarneming uit Zwolle duidt op een aanzienlijke uitbreiding van het areaal in Nederland. De larven leven waarschijnlijk in houtige kamperfoelie-soorten

Figuur 3. *Chetostoma curvinerve*, vrouwtje, Koudekerke.

Foto Albert de Wilde.

Figure 3. *Chetostoma curvinerve*, female, Koudekerke.

Photo Albert de Wilde.

Figuur 4. *Cryptaciura rotundiventris*, mannetje, Langbroek. Foto John Smit.

Figure 4. *Cryptaciura rotundiventris*, male, Langbroek. Photo John Smit.

Figuur 5. Bladmijn van *Cryptaciura rotundiventris* op gewone berenklaauw *Heracleum sphondylium*, Langbroek. Foto John Smit.

Figure 5. Leaf mine of *Cryptaciura rotundiventris* on *Heracleum sphondylium*, Langbroek. Photo John Smit.

(*Lonicera*). Omdat van dit genus allerlei niet-inheemse soorten aangeplant worden, komt de soort mogelijk vooral voor in de stedelijke omgeving. Zie ook de bespreking van *Myoleja lucida*, een soort die ook aan kamperfoelie gebonden is. *Chetostoma curvinerve* heeft een afwijkende vliegtijd voor een boorvlieg. De dieren worden laat in het jaar volwassen en overwinteren dan. De meeste waarnemingen komen dan ook uit maart en april, een periode waarin nog niet veel mensen actief zijn in het veld. Het loont dus om in het voorjaar in de tuin naar deze fraaie vliegjes uit te kijken.

Cryptaciura rotundiventris (Fallén, 1814)

De laatste waarnemingen van deze zeldzame soort stammen uit 1981, een mannetje en een vrouwtje verzameld door Virgilius Lefeber in Maastricht. In totaal zijn slechts 13 waarnemingen bekend uit Nederland, waarvan drie buiten Zuid-Limburg. In 1910 werd de soort aangetroffen in Gorsel door Mac Gillavry en in 1918 in Denekampen door De Meijere. Op 2 juni 2011 werden een mannetje en een vrouwtje gesleept uit een bosrand bij Langbroek (fig. 4). De larven mineren in bladeren van verschillende schermbloemen. Zowel de mijnen als de larven zijn

Figuur 6. *Dithryca guttularis*, Wageningen, Blauwe Kamer. Foto Dick Belgers.

Figure 6. *Dithryca guttularis*, Wageningen, Blauwe Kamer. Photo Dick Belgers.

echter niet te onderscheiden van die van de veel algemenere *Euleia heraclei* (Linnaeus, 1758) (Hering 1957, Ellis 2011). Op de vindplaats bij Langbroek werden enkele mijnen gevonden in bladeren van gewone berenklauw *Heracleum sphondylium* (fig. 5). Op deze plek is geen *E. heraclei* waargenomen en dus wordt aangenomen dat de mijnen veroorzaakt zijn door *C. rotundiventris*.

***Dithryca guttularis* (Meigen, 1826)**

Deze soort komt verspreid over het hele oosten van het land voor. De larven ontwikkelen zich in gallen in de wortelhals van duizendblad *Achillea millefolium*. Ondanks dat de waardplant erg algemeen is wordt *D. guttularis* toch maar weinig waargenomen. Wellicht omdat hij een voorkeur heeft voor de meer droge terreinen of meer schrale delen van de minder droge terreinen. Recent is de soort op drie plekken aangetroffen, in 2007 in Leusden, in 2009 in het Kuinderbos en zowel in 2010 als in 2011 in de Blauwe Kamer (fig. 6).

***Merzomyia westermanni* (Meigen, 1826)**

Merzomyia westermanni is een bijzonder intrigerende soort. Het is een grote, fraaie boorvlieg,

Figuur 7. *Merzomyia westermanni*, vrouwtje, Wageningen, Blauwe Kamer. Foto Dick Belgers.

Figure 7. *Merzomyia westermanni*, female, Wageningen, Blauwe Kamer. Photo Dick Belgers.

met een vreemde verspreiding. De waardplanten zijn viltig kruiskruid *Jacobaea erucifolia* en jakobskruiskruid *J. vulgaris*. Met name de laatste is erg algemeen in grote delen van Nederland, maar *M. westermanni* is uitsluitend waargenomen op de Zeeuwse en Zuid-Hollandse eilanden en, pas relatief recentelijk, in de uiterwaarden van de Rijn. In 1967 is de soort door Bob van Aartsen aangetroffen bij Ingen, in de jaren 1990 in de uiterwaarden bij Arnhem en sinds 2000 veelvuldig in de Blauwe Kamer in Wageningen (fig. 7).

***Myoleja lucida* (Fallén, 1826)**

Lange tijd was deze soort slechts bekend van één exemplaar dat door Bob van Aartsen in 1979 in Achtmaal verzameld was. Controle van de collecties in Amsterdam en Leiden bracht nog zes andere exemplaren aan het licht, allen in de periode 1989-1993. Opvallend genoeg kwam in ieder geval de helft van deze waarnemingen uit stedelijke omgeving. Daarna is de soort vijf keer waargenomen en ook al deze waarnemingen komen uit dorpen of steden, waaronder verschillende kernen in Lelystad (fig. 8). Vermoedelijk geldt, net als voor *Chetostoma curvinerve*, dat de in tuinen aangeplante niet-inheemse soorten kamperfoelie *Lonicera* uitstekende waardplanten zijn.

Figuur 8. *Myoleja lucida*, vrouwtje, Lelystad.
Foto Jack Windig.
Figure 8. *Myoleja lucida*, female, Lelystad.
Photo Jack Windig.

Figuur 9. *Noeeta pupillata*, mannetje, Giethmen.
Foto Henk Soepenber.
Figure 9. *Noeeta pupillata*, male, Giethmen.
Photo Henk Soepenber.

Noeeta pupillata (Fallén, 1814)

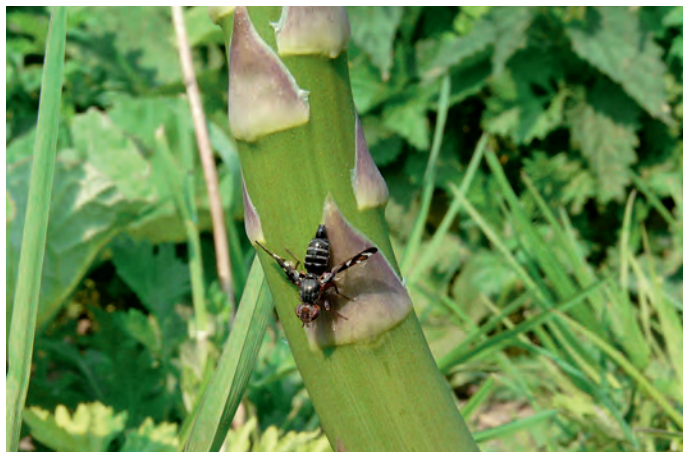
Een bijzonder fraaie soort, die qua vleugeltekening enigszins op *Dithryca guttularis* lijkt. De doorzichtige vlekken langs de vleugelrand zijn echter veel smaller en langer. Beide soorten zijn moeilijk in het veld te vinden. De larven leven in verschillende, ook algemene, havikskruidsoorten *Hieracium*, maar de soort wordt toch relatief weinig waargenomen. Recent is *N. pupillata* slechts drie keer waargenomen, in Giethmen (fig. 9), Gronsveld en op de vliegbasis in Soesterberg.

Plioreocepta poeciloptera (Schrank, 1776)

De larven van deze economisch belangrijke soort leven in asperge. In de landelijke collecties zijn slechts weinig exemplaren aanwezig, ook in de meer agrarisch gerichte collecties van Wageningen University en Research (tegenwoordig in NCB Naturalis), en de Nieuwe Voedsel- en Warenautoriteit (voorheen: Plantenziektenkundige Dienst). In 1909 veroorzaakte *P. poeciloptera* schade in Horst (Limburg) en in 1945 was de soort zeer algemeen en schadelijk in de omgeving van Venlo en Blerick (Kabos & Van Aartsen 1984). Deze plaatsen liggen in gebieden waar veel asperges geteeld worden. Na de Tweede Wereldoorlog is de soort zeer grondig en aanvankelijk effectief bestreden (Nijveldt 1957). Hierdoor concluderen Kabos & Van Aartsen (1984) dat de soort vermoedelijk verdwenen is in Nederland, temeer daar de soort nooit op wilde asperge in de duinen is aangetroffen.

Opvallend genoeg was het wederom Horst waar in 2000 de eerste recente waarneming gedaan is, op een aspergeperceel van De Locht, het Asperge- en Champignonmuseum. In 2010 werd de soort aangetroffen in de Meinweg en in 2011 is de soort op drie plekken gevonden. Allereerst in Grevendrecht (fig. 10), waar de soort op een verlaten aspergeperceel werd aangetroffen, dat nu onderdeel uitmaakt van een nieuw natuurgebied. Tot twee keer toe werden hier enkele exemplaren aangetroffen. Enkele dagen later werd de soort in een groter aantal aangetroffen op een commercieel aspergeperceel in Susteren. Een maand later werden enkele exemplaren aangetroffen op lijfstokken op een commercieel perceel in Helden.

Het lijkt erop dat deze soort zich recent weer heeft weten uit te breiden of misschien zelfs opnieuw te vestigen. Een andere mogelijkheid is dat de soort nooit weggeweest is. Navraag bij enkele aspergetelers leerde dat er nog steeds gespoten wordt. Of dit daadwerkelijk specifiek gericht is op de aspergeboorvlieg of het aspergehaantje (blauwe aspergekever) *Crioceris asparagi* (Linnaeus, 1758) is niet duidelijk. Er wordt mogelijk gespoten tegen schadelijke insecten in het algemeen. Het is nog onduidelijk waar de

Figuur 10. *Plioreocepta poeciloptera*, een vrouwtje op een aspergestengel, Grevenbricht.

Foto Hub Corten.

Figure 10. *Plioreocepta poeciloptera*, female on a stem of asparagus, Grevenbricht. Photo Hub Corten.

Figuur 11. *Tephritis conura*, vrouwtje, Ossendrecht.

Foto John Smit.

Figure 11. *Tephritis conura*, female, Ossendrecht.

Photo John Smit.

aspergeboorvlieg momenteel in ons land precies voorkomt.

Tephritis conura (Loew, 1844)

Deze soort is recent pas voor het eerst voor Nederland gemeld (Van Aartsen 1997). Het eerste exemplaar werd verzameld in Epe (Gelderland) in 1994. Sindsdien is de soort nog één keer waargenomen op de Sint Pietersberg, waarbij er op 30 juni 1995 zes exemplaren werden verzameld. In 2011 werd één exemplaar geslept van heide in Ossendrecht

(fig. 11). De larven leven in verschillende distels die met name op vochtiger terreinen voorkomen: moesdistel *Cirsium oleraceum* en kale jonker *C. palustre*. De soort is ook bekend van aarddistel *C. acaule*, wat mogelijk de waarneming van de Sint Pietersberg verklaart. Dat de soort van heide is geslept is niet vreemd. Voor veel *Tephritis*-soorten geldt dat ze als volwassen individu overwinteren en in het najaar soms in grote aantallen op heide te vinden. Er wordt vermoed dat ze overwinteren tussen de naalden van naaldbomen of in de kegels (Smit 2010a).

Tephritis crepidis Hendel, 1927

Deze soort wordt overwegend in Zuid-Limburg gevonden. In 1997 werd de soort aangetroffen in Hilversum, in 2002 in Zaltbommel, in 2009 in Wijk bij Duurstede waar de soort later ook gekweekt werd uit bloemhoofdjes van groot streepzaad *Crepis biennis*. Zowel in 2009 als in 2011 werd de soort ook aangetroffen in de Blauwe Kamer in Wageningen (fig. 12). Deze soort is binnen het toch al moeilijke genus *Tephritis* moeilijk te onderscheiden van enkele andere soorten. Echter zijn waardplant is makkelijk in het veld te herkennen, het is de enige streepzaad die tot wel een meter hoog groeit.

Tephritis dioscurea (Loew, 1856)

Deze soort is slechts van enkele vindplaatsen bekend verspreid over het oostelijke deel van het

Figuur 12. *Tephritis crepidis*, vrouwtje, Wageningen, Blauwe Kamer. Foto Dick Belgers.

Figure 12. *Tephritis crepidis*, female, Wageningen, Blauwe Kamer. Photo Dick Belgers.

Figuur 13. *Tephritis dioscurea*, mannetje, Wageningen, Blauwe Kamer. Foto Dick Belgers.

Figure 13. *Tephritis dioscurea*, male, Wageningen, Blauwe Kamer. Photo Dick Belgers.

Figuur 14. *Tephritis ruralis*, vrouwtje, vermoedelijk eieren afzettend op muizenoor *Hieracium pilosella*, Ede. Foto Jan Wind & Mariëtte Geluk.

Figure 14. *Tephritis ruralis*, female apparently ovipositing on *Hieracium pilosella*, Ede. Photo Jan Wind & Mariëtte Geluk.

land: Twente, Gelderland en Limburg. Alle acht waarnemingen stammen uit de periode 1982-1999. Pas in 2011 werd de soort opnieuw aangetroffen, in de Blauwe Kamer in Rhenen (fig. 13). De enige waardplant die in Nederland voorkomt is duizendblad *Achillea millefolium*.

Tephritis ruralis (Loew, 1844)

Tephritis ruralis is een zeldzame en moeilijk herkenbare soort. Kabos & Van Aartsen (1984) melden Nuth en Groesbeek als vindplaats. Dit materiaal is echter niet teruggevonden in de collecties van Amsterdam en Leiden. Jarenlang is er zonder succes gericht op de waardplant

muizenoor *Hieracium pilosella* gezocht naar deze soort. Het is opmerkelijk dat *T. ruralis* makkelijk en in aantal aangetroffen is net over de grens in Duitsland in Bielefeld in 2004 (pers. obs. J.T. Smit). Dat de soort toch nog in Nederland voorkomt bleek in 2008 toen de soort aangetroffen werd in de heemtuint in Malden en in 2011 in Ede. Op deze laatste vindplaats werd een eiafzettend vrouwtje gefotografeerd (fig. 14). Het valt op dat er nog geen bloemhoofdje zichtbaar is, waarin de larven zich kunnen ontwikkelen. Mogelijk worden de eieren afgezet in de stengel en migreren de larven mee naar het nog te ontwikkelen bloemhoofdje.

Figuur 15. *Tephritis separata*, vrouwtje, Rotterdam.
Foto Joram de Gans.

Figure 15. *Tephritis separata*, female, Rotterdam.
Photo Joram de Gans.

Figuur 16. *Trypeta immaculata*, vrouwtje, Nijmegen.
Foto Pouwel Slurink.

Figure 16. *Trypeta immaculata*, female, Nijmegen.
Photo Pouwel Slurink.

Figuur 17. *Urophora jaceana*, mannetje, Putberg. Foto B. Hamers.

Figure 17. *Urophora jaceana*, male, Putberg. Photo B. Hamers.

Tephritis separata Rondani, 1871

Deze soort is pas vrij recent voor het eerst voor Nederland gemeld op basis van een oud en enigszins verfomfaaid exemplaar uit Maastricht (Van Aartsen 2001). De bewerking van het materiaal uit de collectie van Leiden leverde nog een oud exemplaar op, een mannetje van de Sint Pietersberg uit 1950. Recent is een derde waarneming gedaan in Gronsveld, Zuid-Limburg. Verrassend was een foto van een exemplaar in Rotterdam in januari 2011 (fig. 15). Van verschillende *Tephritis*-soorten is bekend dat ze als volwassen individu overwinteren, dit was echter nog niet bekend van deze soort. *Tephritis separata*

lijkt enigszins op *T. neesii*, maar is hiervan direct te onderscheiden aan de hand van de geheel licht behaarde tergieten.

Trypeta immaculata (Macquart, 1835)

Trypeta immaculata wordt net als veel andere minerende soorten weinig gevonden. In totaal is de soort waargenomen op 11 vindplaatsen verspreid over Nederland. De enige twee recente waarnemingen stammen van het Zwanenwater uit 2001 en van Nijmegen uit 2009 (fig. 16). Wellicht dat gericht zoeken naar de mijnen op bitterkruid *Picris hieracioides* een beter beeld oplevert van de verspreiding in Nederland.

Figuur 18. *Urophora quadrifasciata*, vrouwtje, Wageningen, Blauwe Kamer. Foto Dick Belgers.

Figure 18. *Urophora quadrifasciata*, female, Wageningen, Blauwe Kamer. Photo Dick Belgers.

Figuur 19. *Otites guttata*, mannetje, Wageningen, Blauwe Kamer. Foto Dick Belgers.

Figure 19. *Otites guttata*, male, Wageningen, Blauwe Kamer. Photo Dick Belgers.

Urophora jaceana (Hering, 1935)

Over het algemeen zijn *Urophora*'s moeilijk te determineren en voor veel soorten geldt dat de mannetjes niet verder te determineren zijn dan tot soortgroep. In Nederland is de situatie veel eenvoudiger door het beperkte aantal soorten. Bovendien zijn de moeilijker soorten veelal beperkt tot Zuid-Limburg. *Urophora jaceana* (fig. 17) is echter van oudsher ook in Zuidwest-Nederland waargenomen en de recente vondst op Voorne laat zien dat de soort daar nog steeds voorkomt.

Urophora quadrifasciata (Meigen, 1826)

Deze soort is in Zuid-Limburg niet zeldzaam, daarbuiten echter zijn er slechts enkele waarnemingen. Uit Midden-Limburg zijn twee waarnemingen bekend uit Venlo uit 1898 en Beegden uit 1945. Daarnaast is de soort in 1982 gekweekt uit bloemhoofdjes afkomstig uit Dinteloord. In 1996 is er kortstondig een populatie aanwezig geweest op het spoorwegemplacement in Westervoort, maar is nadien niet meer teruggevonden ter plekke. In 2011 werd echter een populatie ontdekt in de Blauwe Kamer nabij Wageningen (fig. 18).

Figuur 20. *Tetanops sintenisi*, vrouwtje, Giethoorn. Foto Joke van Erkelens.

Figure 20. *Tetanops sintenisi*, female, Giethoorn. Photo Joke van Erkelens.

Ulidiidae - prachtvliegen

Otites formosa (Panzer, 1798)

Deze zuidelijke soort is recent pas voor het eerst in Nederland waargenomen (Smit & Renema 2006). Tot nog toe was het niet zeker of het een zwervend exemplaar betrof of dat er zich een populatie bevindt in Nederland. In 2011 zijn verschillende exemplaren waargenomen in Gronsveld, wat duidt op de aanwezigheid van een populatie.

□ < 1990
 ● vanaf 1990

Figuur 21-40. Verspreiding in Nederland.
 Figure 21-40. Distribution in the Netherlands.

25. *Dithryca guttularis*

26. *Merzomyia westermanni*

27. *Myoleja lucida*

28. *Noeeta pupillata*

29. *Pliorecepta poeciloptera*

30. *Tephritis conura*

31. *Tephritis crepidis*

32. *Tephritis dioscurea*

33. *Tephritis ruralis*

34. *Tephritis separata*

35. *Trypeta immaculata*

36. *Urophora jaceana*

37. *Urophora quadrifasciata*

38. *Otites formosa*

39. *Otites guttata*

40. *Tetanops sintenisi*

Tabel 2. Nieuwe waarnemingen van boor- en prachtvliegen.

Table 2. New records of large fruit flies and picture-winged flies.

	Vindplaats	Amersfoort-coördinaten	Datum	Waarnemer
Tephritidae				
<i>Acanthiophilus helianthi</i>				
I ♀	Rotterdam, Noordereiland (ZH)	93-436	21.VI.2002	J.T. Smit
I ♀	Westervoort, emplacement (GE)	195-441	4.VIII.2002	J.T. Smit
I ♂	Wageningen, Blauwe Kamer (GE)	170-439	20.VIII.2010	D. Belgers
I ♂	Wageningen, Blauwe Kamer (GE)	170-439	14.IX.2011	D. Belgers
<i>Campiglossa producta</i>				
I ♀	Wageningen, Blauwe Kamer (GE)	170-439	22.VIII.2010	D. Belgers
I ♀	Yerseke (ZE)	62-388	30.VIII.2011	N.-J. Dek
I ♂	Ossendrecht, Stoppelbergen (NB)	82-376	15.IX.2011	J.T. Smit
<i>Chetostoma curvinerve</i>				
I ♂	Gronsveld (LI)	179-313	24.III.2011	I. Raemakers
I ♀	Koudekerke (ZE)	028-389	9.IV.2011	A. de Wilde
I ♀	Bergen (NH)	108-520	18.IV.2011	Th. de Graaf
I ♀	Zwolle (OV)	200-500	20.IV.2011	H. van Houten
<i>Cryptaciura rotundiventris</i>				
I ♂, I ♀	Langbroek (UT)	151-446	2.VI.2011	J.T. Smit
<i>Ditbryca guttularis</i>				
I ♂	Leusden (UT)	152-459	20.VI.2007	J.T. Smit
I ♂	Kuinre, Kuinderbos (FL)	182-533	6.VI.2009	J.T. Smit
4 ex.	Wageningen, Blauwe Kamer (GE)	170-439	1.VI.2010	D. Belgers
I ex.	Wageningen, Blauwe Kamer (GE)	170-439	21.V.2011	D. Belgers
<i>Merzomyia westermanni</i>				
2 ♀	Arnhem, Meinerswijk (GE)	188-442	22.VIII.1995	J.T. Smit
I ♂, 2 ♀	Arnhem, Meinerswijk (GE)	188-442	11.VIII.1996	J.T. Smit
I ♀	Wageningen, Blauwe Kamer (GE)	170-439	26.VIII.2000	I. Raemakers
5 ♂, 4 ♀	Wageningen, Blauwe Kamer (GE)	170-439	2.VIII.2008	J.T. Smit
I ♀	Wageningen, Blauwe Kamer (GE)	170-439	31.VIII.2009	D. Belgers
I ♀	Wageningen, Blauwe Kamer (GE)	170-439	6.VIII.2010	J. Wind & M. Geluk
20 ex.	Wageningen, Blauwe Kamer (GE)	170-439	9.VIII.2010	D. Belgers
12 ex.	Wageningen, Blauwe Kamer (GE)	170-439	16.VIII.2010	D. Belgers
6 ex.	Wageningen, Blauwe Kamer (GE)	170-439	6.IX.2010	D. Belgers
I ♀	Wageningen, Blauwe Kamer (GE)	170-439	27.VI.2011	D. Belgers
9 ex.	Wageningen, Blauwe Kamer (GE)	170-439	3.IX.2011	D. Belgers
<i>Myoleja lucida</i>				
I ♀	Lelystad (FL)	161-502	14.V.2010	J. Windig
I ♀	Pijnacker (ZH)	90-447	24.IV.2011	A. van Heerden
I ♂	Lelystad (FL)	161-502	30.IV.2011	J. Windig
I ♀	Eerbeek (GE)	201-458	18.V.2011	J.E. van Klinken
I ex.	Lelystad (FL)	161-502	30.V.2011	J. Windig
<i>Noeeta pupillata</i>				
I ♂	Giethmen (OV)	223-501	17.VII.2010	H. Soepenbergh
I ♀	Gronsveld (LI)	179-313	12.VI.2011	I. Raemakers
I ♀	Vliegbasis, Soesterberg (UT)	148-460	20-30.VII.2011	Th. Zeegers
<i>Plioreocepta poeciloptera</i>				
2 ♂, 3 ♀	Melderslo, De Locht (LI)	203-386	8.VI.2000	L. van der Leij
6 ex.	Meinweg (LI)	204-353	23.V.2010	H. Corten
I ♀, 2 ♂	Grevenbricht (LI)	181-338	29.IV.2011	H. Corten

Tabel 2. vervolg

Table 2. cont.

	Vindplaats	Amersfoort-coördinaten	Datum	Waarnemer
2 ex.	Grevenbricht (LI)	181-339	11.V.2011	H. Corten
10 ex.	Susteren, Hommelheide (LI)	189-342	18.V.2011	H. Corten
<i>Tephritis conura</i>				
1 ♀	Ossendrecht, Stoppelbergen (NB)	82-376	15.IX.2011	J.T. Smit
<i>Tephritis crepidis</i>				
1 ex.	Hilversum (NH)	140-470	12.V.1997	J. de Rond
1 ♀	Zaltbommel, Gamerense waard (GE)	143-442	16.V.2002	M. Reemer
1 ♂	Wijk bij Duurstede (UT)	155-442	13.VI.2009	J.T. Smit
1 ♀	Wageningen, Blauwe Kamer (GE)	170-439	27.VI.2009	D. Belgers
1 ♂	Wijk bij Duurstede (UT)	155-442	28.VI.2009	J.T. Smit
1 ♀	Wageningen, Blauwe Kamer (GE)	170-439	2.VII.2011	D. Belgers
<i>Tephritis dioscurea</i>				
1 ♂	Wageningen, Blauwe Kamer (GE)	170-439	12.VI.2011	D. Belgers
1 ♀	Wageningen, Blauwe Kamer (GE)	170-439	27.VI.2009	D. Belgers
1 ♀	Wageningen, Blauwe Kamer (GE)	170-439	20.IV.2011	D. Belgers
1 ♂	Wageningen, Palsserwaard (GE)	171-439	10.VI.2011	D. Belgers
<i>Tephritis ruralis</i>				
1 ♂	Malden, Heemtuin (GE)	187-422	23.IV.2008	L.-J. van der Ent
1 ♀	Ede, Ginkelse heide (GE)	176-450	21.IV.2011	J. Wind, M. Geluk
<i>Tephritis separata</i>				
1 ♀	Gronsveld (LI)	179-313	7.VIII.2010	I. Raemakers
1 ♀	Rotterdam, Blijdorp (ZH)	91-439	16.I.2011	J. de Gans
<i>Trypeta immaculata</i>				
1 ♀	Zwanewater (NH)	107-535	22.VII.2001	A. Barendregt
1 ♀	Nijmegen, Hengstdal (GE)	189-427	26.VI.2009	P. Slurink
<i>Urophora jaceana</i>				
1 ♀	Westvoorne, Voornes duin (ZH)	62-433	8.VII.2010	J. Bekker
<i>Urophora quadrifasciata</i>				
2 ex.	Wageningen, Blauwe Kamer (GE)	170-439	10.V.2011	D. Belgers
1 ♀	Wageningen, Blauwe Kamer (GE)	170-439	3.VII.2011	D. Belgers
Ulidiidae				
<i>Otites formosa</i>				
1 ♀	Gronsveld (LI)	179-313	17.V.2011	I. Raemakers
1 ex.	Gronsveld (LI)	179-313	19.V.2011	I. Raemakers
<i>Otites guttata</i>				
1 ♂	Korendijke, Zuid-Beijerland (ZH)	84-419	19.V.2006	K. van den Berg
1 ex.	Beuningen (GE)	181-431	29.IV.2010	H. Alberts
2 ex.	Wageningen, Blauwe Kamer (GE)	171-439	5.V.2010	D. Belgers
1 ♂	Oostflakkee, Ooltgensplaat (ZE)	83-410	9.V.2010	A. van Dam
1 ex.	Zoetermeer (ZH)	94-453	13.V.2010	H. de Jonge
1 ♂	Wageningen, Blauwe Kamer (GE)	171-439	7.IV.2011	D. Belgers
1 ex.	Dordtse Biesbosch (ZH)	106-418	7.V.2011	U. Kloss
<i>Tetanops sintenisi</i>				
1 ♀	Giethoorn (OV)	199-526	10.V.2011	J. van Erkelens

Otites guttata (Meigen, 1830)

Kabos & Van Aartsen (1984) melden dat deze soort zich vermoedelijk ontwikkeld in witte veldbies *Luzula luzuloides*, waardoor de verspreiding van *O. guttata* beperkt zou zijn tot Zuid-Limburg. De soort blijkt echter ook in andere delen van Nederland voor te komen. Dit maakt het onwaarschijnlijk maakt dat hij zich (uitsluitend) in witte veldbies ontwikkeld. Bovendien geldt dat voor de meeste prachtvliegen nog maar weinig bekend is van de biologie. Er wordt aangenomen dat veel soorten zich eerder in rottend plantenmateriaal ontwikkelen dan een binding met een bepaalde plantensoort hebben. Naast waarnemingen uit Gelderland en Groningen uit de jaren 1990 is deze soort (fig. 19) sinds 2006 op zes verschillende plekken in Gelderland en Zuid-Holland waargenomen.

Tetanops sintenisi Becker, 1909

Een zeldzame soort in West-Europa, met het zwaartepunt in het oosten. Pas recent is de soort voor het eerst voor Nederland (Smit 2005a) en Duitsland (Stuke & Merz 2007) gemeld. Ondanks een uitgebreide zoektocht op de eerste Nederlandse vindplaats, het Bargerveen, konden geen nieuwe exemplaren gevonden worden. In 2011 dook er onverwachts een exemplaar op in een tuin in Giethoorn (fig. 20).

DANKWOORD

Wij danken de volgende personen voor het beschikbaar stellen van waarnemingen en of foto's: Harm Alberts, Aat Barendregt, Kees van den Berg, Hub Corten, André van Dam, Niels-Jan Dek, Eddy Dijkstra, Leendert-Jan van der Ent, Joke van Erkelens, Joram De Gans, Mariëtte Geluk, Thijs de Graaf, Ben Hamers, Adrie van Heerden, Henry van Houten, Henk de Jonge, J.E. van Klinken, Uwe Kloss, Laurens van der Leij, Ivo Raemakers, Jeroen de Rond, Menno Reemer, Pouwel Slurink, Henk Soepenbergh, Albert de Wilde, Jan Wind, Jack Windig & Theo Zeegers.

LITERATUUR

- Aartsen, B. van 1997. Nieuwe en zeldzame vliegen voor de Nederlandse fauna. – Nederlandse Faunistische Mededelingen 7: 7-10.
- Aartsen, B. van 2001. Nieuw en zeldzame vliegen voor de Nederlandse fauna (Diptera). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 14: 113-117.
- Beuk, P.L.Th. (red.) 2002. Checklist of the Diptera of the Netherlands. – KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Clements, D.K. 1990. Provisional keys to the Otitidae and Platystomatidae of Great Britain. – Dipterist's Digest 6: 32-41.
- Clements, D.K. & B. Merz 1998. Key to the genus *Herina* (Diptera: Ulidiidae) in Britain. – Dipterist's Digest 5(2): 55-67.
- Ellis, W.N. 2011. Bladmineerders van Europa. – www.bladmineerders.nl [bezoekt op 4.IX.2011]
- Greve, L. 1998. Family Otitidae. – In: Papp, L. & B. Darvas (red.), Contributions to a manual of Palearctic Diptera, Volume 3. Science Herald, Budapest: 185-192.
- Hering, M. 1957. Bestimmstabellen der Blatt-minen von Europa: einschliesslich des Mittelmeerbeckens und der Kanarischen Inseln. – Junk, 's Gravenhage.
- Kabos, W.J. & B. van Aartsen 1984. De Nederlandse boorvliegen (Tephritidae) en prachtvliegen (Otitidae). – Wetenschappelijke Mededelingen van de KNNV 163: 1-64.
- Nijveldt, W.C. 1957. Levenswijze en bestrijding van de aspergevlieg (*Platyparea peociloptera* Schrank) in Nederland. – Verslag Landbouwkundig Onderzoek, 's-Gravenhage 63: 5-40.
- Smit, J.T. 2005a. De prachtvlieg *Tetanops sintenisi* nieuw voor Nederland (Diptera: Ulidiidae). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 22: 91-94.
- Smit, J.T. 2005b. Een uitbreiding van *Chetostoma curvinerve* (Diptera: Tephritidae) in Nederland. – Vliegenmepper 14(1): 2-4.
- Smit, J.T. 2010a. De Nederlandse boorvliegen (Tephritidae). – Entomologische Tabellen 5: 1-159.
- Smit, J.T. 2010b. De prachtvlieg *Melieria picta* in grote aantallen op strandkweek *Elytrigia atherica* op Schiermonnikoog (Diptera: Ulidiidae). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 33: 1-8.

Smit, J.T. & B. Hamers 2011. De invasieve Noord-amerikaanse pauwvlieg *Callopistromyia annulipes* nieuw voor Nederland (Diptera: Ulidiidae). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 36.
Smit, J.T. & W. Renema 2006. De prachtvlieg *Orites formosa* nieuw voor Nederland (Diptera: Ulidiidae).

– Nederlandse Faunistische Mededelingen 24: 121-123.
Stuke, J.-H. & B. Merz 2007. Drei für Deutschland neu nachgewiesene acalyptrate Fliegen (Diptera: Lauxanidae, Pallopteridae, Ulidiidae). – Studia Dipterologica 12: 242, 254.

SUMMARY

Interesting records of large fruit flies and picture-winged flies for the Netherlands (Diptera: Tephritidae, Ulidiidae)

New distributional records are provided for 17 species of large fruit flies and three picture-winged flies. These are either rare species or the records provided here represent an expansion of their known distribution. All species are illustrated and distribution maps are provided for all species. Furthermore a new taxonomical list of all known species of picture-winged flies of the Netherlands is given, with references to identification literature.

J.T. Smit
EIS-Nederland
Postbus 9517
2300 RA Leiden
john.smit@ncbnaturalis.nl

J.D.M. Belgers
Blaauwe Kamer 7
6702 PA Wageningen
frisbel@hetnet.nl

